

Понад 60 років на варті санітарно-епідеміологічного благополуччя полтавців

Він завжди спокійний і усміхнений, до всіх привітний і впевнений у собі. І завжди кудись поспішає. Адже йому ще так багато потрібно встигнути зробити...

Мова про Валентина Федоровича ШАПОВАЛА – лікаря-епідеміолога відділення особливо небезпечних інфекцій ДУ "Полтавський обласний лабораторний центр МОЗ України", заслуженого лікаря України, кандидата медичних наук, доцента, почесного професора Української медичної стоматологічної академії, інституту мікробіології та імунології ім. І. І. Мечникова, члена Національної спілки журналістів України та громадської спілки "Полтавське товариство сільського господарства", якому 23 травня виповнилося 80 років. Із них понад 60 – це роки безперервної діяльності на ниві профілактичної галузі охорони здоров'я Полтавщини.

ЗА СКУПИМИ біографічними рядками – сумлінне, віддане професійній справі життя фахівця, який і нині перебуває в строю медиків, котрі борються з різними інфекціями, пандеміями та епідеміями.

Народився Валентин Шаповал у селі Піщане Кременчуцького району. Війна й післявоєнні роки величезним тягарем упали на плечі дітей того покоління. Зруйновані, спалені міста і села, втрата батьків і рідних, голодні 1946–1947 роки – усе це було особливою втраченою дитинством. Назавжди закарбувались у пам'яті нашого ювіляра важкі післявоєнні роки і те, як добре люди ставилися один до одного. Село було спалене, але всі гуртом проводили сільські толоки, зводили хати, і в першу чергу – старим людям та вдовам...

Батько Валентина Федоровича захищав Батьківщину від коричневої чуми – нацизму. Пройшовши всю війну, він лише трохи не дожив до Перемоги, загинув під час бойових дій у Словенії 6 квітня 1945 року. На пам'ять про батька, Федора Олексійовича, залишилися кілька листів із фронту, в яких він звертався до синочка й доньки, рідних... А ще – пошквлі старі фотографії і спогади рідних. Валентин Федорович часто перечитує фронтові трикутники... Адже від них йде особлива енергетика й донині відчувається тепло батьківських долонь.

Під час епідемії висипного тифу в 1944 році пішла у вічність мама – Вустя Павлівна, передовик сільського господарства, срібний призер Всеукраїнської сільськогосподарської виставки.

*"Матусю поховали у 44-му,
В морозну ніч, у ялинкову ніч.
Колісь давно наснилося мені,
Що мама знову поряється в хаті,
Розтоплюючи захололу піч.
Проклинує я і виб'є за поріг,
Тамуючи і радість, і тривогу...
І раптом зблід, ледь видний
від порогу.
У білу безвість біг маленький
слід..."*

ВАЛЕНТИН і його сестричка Раю виховувались у бабусі – Тетяни Андріївни Сльоти, в якій було своїх 12 дітей, з них 4 померли разом із батьком під час голодомору в 1933 році. Родина батьків і бабуся Валентина Федоровича були дуже ввічливими й працелюбними. Тож ці риси з раннього дитинства були прищеплені й йому, що з часом відіграло величезну роль у житті Валентина Шаповала.

У 1953 році бабусі не стало. Діти осиротили знову. Валентина взяла до своєї родини тітка Ольга, а сестричку Раю – Парасковія. Родичі Валентина завжди говорили про нього й сестричку: "Ми наших дітей, яких взяли на виховання, повинні поставити на ноги, навчити усьому, допомогти". І діти не підвели рідних людей.

Враз теплішають очі Валентина Федоровича, коли він згадує свою велику дружну родину: маминих сестер – Ольгу, Параску, Віру, Марію,

братів – Петра, Олександра, Сидора...

ПІЩАНСЬКА середня школа... Він і досі приїздить сюди на зустрічі випускників різних поколінь, вшановує світлу пам'ять вчителів, які в ті важкі часи намагалися допомогти кожному учневі оволодіти знаннями, визначити подальший шлях у житті. Валентин успішно закінчив її у 1958 році, а в 1960-му – з відзнакою – Ніжинське медичне училище.

А потім був Харків... Нелегко зник сільський юнак до цього великого гамірного міста, до людей, які здавалися суворішими, ніж люди вдома, на Полтавщині. "Було таке відчуття, що ти нікому не потрібний", – згадує Валентин Федорович. Але доброзичливий характер юнака допоміг, з'явили-

ванням до резерву керівних кадрів обласної санепідстанції. У 1986 році – переведений на посаду головного державного санітарного лікаря Полтавської області, яку він обіймав 25 років.

Початок роботи на новій посаді був надзвичайно складним, адже через 2 місяці сталася аварія на Чорнобильській АЕС. Але працівники санепідслужби області упорались із викликами часу.

Основними пріоритетами діяльності Валентина Федоровича були удосконалення роботи санепідстанції, оптимізація управління, кадрове забезпечення, створення матеріально-технічної бази санепідслужби, запровадження сучасних технологій, популяризація здорового способу життя, розв'язання проблем щодо санепідблагополуччя та санітарної

частку 2020 року, напередодні пандемії COVID-19, у 15 із 25 районів були ліквідовані структурні підрозділи ДУ "Полтавський обласний лабораторний центр МОЗ України", втрачені кадровий потенціал і лабораторна база. На думку Валентина Федоровича, ці реформи проводились і продовжують проводитись непрофесійно, неакісно, без захисту працівників державної санепідслужби й самого населення. Тому й до цього часу не дали позитивних результатів у галузі охорони здоров'я.

Чому нам нав'язують громадське здоров'я, яким буде відмінено закони України про санітарно-епідеміологічне благополуччя та захист населення від інфекційних захворювань? Чому не зупинять грантоїдів і демагогів? Усе руйнується й знищується, втрачаються здоров'я і життя людей. Втра-

члині лікарні Полтави. Мені з дружиною пощастило".

У сім'ї Шаповалів величезна фонотека класичної та естрадної музики, бібліотека художньої літератури, а головними принципами є дотримання здорового способу життя: треба активно рухатись і йти вперед. Характерна риса Валентина Федоровича – працелюбність. А життєве кредо – поспішати робити людям добро. Він дуже уважний до людських проблем. Прекрасний сім'янин, люблячий чоловік, батько, дідусь двох онуків – Зої та Ярослава, які стали успішними людьми. Ярослав уже лікар, а Зоя обрала своїм фахом телебачення.

Кожна людина – творець своєї долі. Але на долю кожного впливають інші люди. Валентин Федорович із гордістю називає імена людей, які тією чи іншою мірою сприяли його становленню як людини. Це в першу чергу його батьки та рідні, а також учителі Піщанської середньої школи – Іван Волков, Іван Горобець, Анастасія Вернигора, Софія Воля, Віра Зінківська, Петро Мудрий, Іван Становий, Йосип Шмаль та інші. Із приємністю згадує й нинішнього директора школи Вадима Ткаченка, який перетворив її в сучасну гімназію. А ще – керівники Полтавщини, знані аграрії нашого краю й України: Олексій М'якота, Борис Чичкало, Іван Гопей, Іван Балюк, Тетяна Корост, Микола Гавриленков, Олександр Коросташов, Микола Залудяк, Володимир Кривобок і багато інших... Проте особливе місце Валентин Шаповал відводить Герою України, Герою Соціалістичної Праці Семенові Антонцю, засновнику ПП "Агроекотек", де понад 40 років не застосовуються синтетичні мінеральні добрива, отрутохімікати й пестициди, водночас розвивається система органічного землеробства та виробляється екологічно безпечна продукція. Адже Семен Свиридонович є керманічем органічного землеробства у державі, і його слова Валентин Федорович повторює завжди: "У сучасному світі попереду йдуть гроші, а треба на перше місце поставити людину, особливо дитину. А це вимагає виробляти якісні продукти харчування..." До того ж це ще й принципи профілактики, збереження здоров'я і життя людей, захист від забруднення навколишнього середовища. Одними з важливих напрямків діяльності державної санепідслужби саме й були нагляд за умовами зберігання, застосування отрутохімікатів і синтетичних мінеральних добрив заради безпеки людей та чіткий лабораторний контроль за продуктами харчування й довіллям... Валентин Федорович також переживає за долю землі, неенькі України, за яку полягли наші батьки й діди, мільйони українців, і яку нині героїчно відстоюють наші воїни на сході України.

Зникають ферми, а разом з ними й села. Зникають особливо цінні землі, ліси, заповідники, дослідні поля та інше. А земля – це вичерпний ресурс. І лише ті, хто живе й працює на українській землі, мають бути її господарями, і в жодному разі – не іноземці, переконаний Валентин Федорович.

ОСЬ такий він, лікар-епідеміолог відділення особливо небезпечних інфекцій, колишній головний державний санітарний лікар області, кандидат медичних наук, заслужений лікар України, відмінник охорони здоров'я і просто закохана у свою професію людина, в душі якої мирно співіснують принципальність, залізна вимогливість, працелюбність і доброта, відчайдушність і велика любов до всіх нас...

Зоряни приєднуються до привітань, які вже прозвучали і ще звучатимуть на адресу Валентина Федоровича Шаповала, і щиро зичать міцного здоров'я, добра, миру, злагоди. З роси й води Вам, Лікарю!

*Підготувала
Людмила ДАЦЕНКО.*

✓ Валентин Федорович Шаповал.

ся друзі, з якими він і досі підтримує хороші стосунки. Навчався і працював, влаштувався на трикотажну фабрику, спочатку розвозив вироби по цехах, а потім працював у поліклініці. У 1966 році закінчив санітарно-гігієнічний факультет Харківського медінституту.

ТРУДОВУ діяльність Валентин Федорович розпочав санітарним лікарем загальної гігієни санітарно-епідеміологічного відділу Кременчуцької центральної районної лікарні. Через 2 роки його перевели на посаду завідувача санітарно-епідеміологічного відділу Кременчуцької ЦРЛ, яка потім була реорганізована в районну санепідстанцію. Там і став головним санітарним лікарем району. У Кременчуцькому районі Валентин Федорович пропрацював 20 років. Набув колосального досвіду, пройшов школу великих випробувань, мав різні громадські навантаження. Він встигав усюди...

Своїм першим професійним наставником Валентин Шаповал вважає головного лікаря Кременчуцької ЦРЛ, заслуженого лікаря України Леоніда Ляха, який зробив величезний внесок у розвиток матеріально-технічної частини лікувально-профілактичної бази району, кадрове забезпечення та запровадження сучасних технологій і разом зі своїм учнем Валентином вперше на Полтавщині створив чітку систему холодового ланцюга для імунобіологічних препаратів (вакцин, сироваток тощо) від ФАПУ до амбулаторії кожної лікарні. Чудовими наставниками також були головний лікар Кременчуцької міської санепідстанції Олександр Богаченко, лікар-епідеміолог Олександр Сашко та Сталіна Могилевська.

У 1977 році Валентину Федоровичу було присвоєно звання "Відмінник охорони здоров'я СРСР" із зараху-

ванням до резерву керівних кадрів обласної санепідстанції. Спільно з Українською медичною стоматологічною академією (УМСА), також готували фахівців у галузі епідеміології та гігієни. Це стало можливим завдяки підтримці проекту ректором академії, професором Вячеславом Жданом, науковцями Галиною Дубинською, Олександром Катрушовим, іншими вченими академії. Завдяки творчій співпраці з УМСА й іншими науковими закладами держави було підготовлено 12 лікарів обласної санепідстанції, які стали кандидатами й докторами медичних наук.

Валентин Федорович був і є частим гостем електронних і друкованих засобів масової інформації. Він підготував понад 200 публікацій у професійних журналах і є співавтором 8 наукових книг та 10 методичних рекомендацій.

За роки діяльності Валентина Шаповала на посаді головного державного санітарного лікаря області санепідслужба Полтавщини стала зразковою в плані благоустрою й озеленення території, реконструкції міських і районних санепідстанцій, розбудови приміщень, забезпечення новим обладнанням. У 1999 році на Полтавщині, вперше в Україні, з ініціативи державної санепідслужби була запроваджена чітка система лабораторного контролю за нітратами та продуктами харчування у зв'язку з проблемами отруєння дітей. Розпочалося формування програми будівництва водогонів у сільській місцевості. Тоді було побудовано 117 водогонів, а показники отруєнь дітей нітратами різко знизились.

НА ЖАЛЬ, "завдяки" недолугим реформам у галузі охорони здоров'я санепідстанції були ліквідовані, зруйновано систему санітарно-епідеміологічного нагляду, що призвело до погіршення санепідситуації. А на по-

чається кращий досвід. Ці питання не можуть не тривожити таку активну й небайдужу до всього людину, як Валентин Федорович, але, на жаль, вони залишаються без відповідей. Тож ті, хто це робить, мають усвідомити, що стан довкілля, живої природи, діяльність і здоров'я людини взаємопов'язані. Зруйнування системи профілактики, яка працювала на попередження поширення хвороб, нехтування законами епідеміології, принципів епідеміологічного процесу, санітарно-гігієнічними нормами і правилами – це шлях у нікуди, а точніше – до санітарно-епідеміологічних ускладнень та епідемій. І тому в нинішніх умовах питання епідеміології та дотримання санепідрежиму в усіх сферах життєдіяльності набуває особливого значення. Підтвердженням цього стала не лише пандемія COVID-19, а й попередня епідемія кору, масові смертельні отруєння на ботулізм, метиловим спиртом тощо...

ВАЛЕНТИН ФЕДОРОВИЧ – людина творча, любить літературу, музику. Це почалося ще зі школи, коли грав у духовому оркестрі, в інституті – в оркестрі народних інструментів. Саме музика, після медицини, звичайно, є чи не найбільшим об'єднавчим фактором у родині Шаповалів. Його дружина Ольга Володимирівна – лікар-інфекціоніст за фахом і музикант, донька Світлана також лікар і добре грає на піаніно й гітарі, співає. "Моя дружина, – наголошує Валентин Федорович, – це мій соратник, перший помічник у будь-яких питаннях, перший порадинок. Вона – капітан сімейного корабля, але штурвал корабля у моїх руках. Так ми визначилися у нашій "сімейній політиці". Вона дуже добра, щира, уважна, енергійна й наполеглива людина. І, між іншим, дуже принципова як удома, так і на роботі. Адже й нині працює у першій міській